

HIRÜNK A VILÁGBAN

Szerkesztőség és kiadó-
hivatal: P. O. Box 1005
Washington 13., D. C.

MAGYAR KULTURÁLIS FIGYELŐ
Hungarian Bimonthly — Revista Hungara
Revue Bimensuelle Hongrois

Előfiz. Északamerikában:
egész évre 4.- \$, félév 2. - \$
Más ország havi két coup.

KIS NÉP FIÁNAK LENNI...

Irta: Kósa János

Az eső elrontotta a hétvégét és szobafogságomat régi jegyzetek rendezgetésével töltöm. Tanárember fiókjában halomra gyűlnek a jegyzetek és hogy az észre bevándorlásról, fajkérdésről meg nacionalizmusról kell előadnom, kizemelgetem az idevaló cédulákat.

Igy került ismét kezembe Major Róbert szép cikke arról, hogy a nyugati lexikonok fájdalmasan kurtán bánnak el a magyarsággal. Majd, még mindig a *Hírünk a Világban* kivágásait lapozgatva, újra felfedeztem Kovács Imre tanulmányát, amely a külföldi tankönyvek hiányos hibás magyar vonatkozásait állította pellengére. És utána ijedten láttam, hogy hasonló panaszokat hallatnak idegen írók és furcsa népek is. Egy londoni antropológia professzor azt fájlalta, hogy a brit iskolák nem ismertetik meg az angol diákkal a birodalom népeit, az aschantit, a shilluk-ot meg a sok egyebet; és ez a tudatlanság egyik véztes oka a birodalom bomlásának.

Egy helybeli antropológus ugyanazt kívánta kanadai viszonylatban; szegényletesnek mondta, hogy a kanadai ember véptelen különbséget tenni az iroquois meg a huron indián között és a totemről csak annyit tud, amennyit idegenforgalmi ismertetőkben olvashat. Jómagam néhány megfigyelése azt jegyezte le, hogy az átlagos egyetemi diák menthetetlenül összekeveri Európa népeit; a románokat Róma köré helyezi; a magyarokat a szlávok kalapja alá rakja; a cseheket meg összerokonítja az esztekkel. És végül a helybeli szíriai egyesület elnöke egy lapszerkesztőhöz intézett levelében arról világosított föl, hogy mi a különbség a szíriai, asszírui meg iraki között; mi Saroyan nemzetisége és mi az örmények vallása.

És hogy céduláim tömkelege még mindig nem kibebédett, hirtelen szorongató érzés rám, amelyet erdei vándor érezhet az útvesztés pillanatában. Észre kellett vennem, hogy öt világrész minden népe egyformán verseng minden egyes lekszikonnért, tankönyvért, az egész közfigyelemért. Mindegyik többet és mást akar, mint amit kap; és néhány ügyes nép a modern reklám minden csodáját mozgósítja a maga érdekében.

Ha egy átlagos tankönyvet egyetlen árnyban osztanánk föl, egy-egy népre csupán néhány sor jutna és nem volna diák, aki észben tartaná a tankönyv minden népét. Azonban a tankönyvek és a lekszikonok nem csupán így. A közvélemény nem osztó igazsággal mér, ahogy az amerikai bevándorlási törvény kvótája sem. A közvélemény értéklístába sorolja a

sokszáz versengő népet; egyeseket fontosnak tart, másokat névtelenségre ítél: egyesekről *LOVON IR*, másokról röviden; és végül egy nagy csoportról — egyszerűen hallgat.

Politikailag hatalmas vagy lélekszámban nagyraduzadt népek bő helyet foglalnak el a könyvekben és úgy megtöltik a lapokat, mint kövér ember a karoszeket. De mihielyt a ks lélekszámú népcsoport kerül a sor a közvélemény más írók mér. Kirek volna túrelme mindegyiknek a sorsát érdemben végigtanulmányozni? Kinek volna kedve minden kis nép egyéni arcképét megrajzolni? A lekszikonok vagy tankönyvek összehányják őket nagy skatulyákban mint „európai”, „afrikai néger”, vagy „indian” és ezen a nagy egységen belül a magyar vagy horvát épp úgy elveszítte egyéniségét, mit az ashanti vagy shilluk, algonquint vagy iroquois. McCarran szenátor politikai népszerűsége onnan ered, hogy ezt a vulgáris szemléletet dióvalra vitte a törvényhozásban; és az USA-n kívül élő népeket „felsőbbrendű” meg „alsóbbrendű” fajokra osztotta. Az alsóbbrendű fajok, és köztük a magyarok, vagy kommunisták vagy börtöntöltelékek: de mindenképpen elnyomandók.

Az általános félreismerés a kis népek közös sajátja és senkit ne tévesszen meg az, hogy néhány kicsiny népek, mint a finnek, a csehszlováknak vagy az osztráknak, rendszerint jó sajátja van. Az óriások részvétlensége a törpékkel szemben — különösen ha a túlpek sokan vannak és szegények — régibb történet Guliver-nél; az egész világhistoria bőven tanuskodik róla.

Dehát hogyan állunk mi magyarok az öt világúsz népeinek vásárán? Hiszen mi néhány régi, örök értéket viszünk magunkkal és ezek lényegesen megkülönböztetnek száz meg száz más versengő néptől. Ambár közhelynek hangzik is, de a magyarnak mégiscsak más rangot utal ki a története és kulturája. Az iroquois még nem csinálta meg híres konfederációját, az ashanti katonás erőnyeit még senki nem ismerte, amikor Szent László királyt a legenda szerint a keresztes hadak vezérévé választották. Róbert Károly országokat egyestett keze alatt; a tehetetlen Zsigmond magyar főurakkal kormányozta a német birodalmat meg a római egyházat; Hunyadi Mátyás fél Európa történelmét csinálta és még a szegény Dobzse László is Európa gazdaságát igazgatta a felvidéki aranybányák jóvoltából. A középkori történelmet nem lehet megírni a magyarok nélkül; de az ujkori historia lapjairól sajnálatosan

lekerült a magyar név.

Azokban a régi időkben a világtörténelem Európa nyugati felében játszódott le. A magyar egyike volt a tizenkét keresztény fejedelmeknek; egyenrangú társa az angol vagy francia királynak és a tizenkettő közül egyik sem volt gazdagabb, hatalmasabb vagy híresebb nála. A keresztetek alvezéreinek csak a tizenkét fejedelem között kellett szétnézni és László király „bátor lovagsága” nyomában a szemükbe ötlött.

De az az azóta eltelt évszázadokban nagyot fordult a világtörténelem panorámája. Négy új világrész lépett föl és négy kontinens számtalan nép kér részt a hatalomból, politikából, hírnévből. Amerika vagy Ázsia népei megszűntek barbárok vagy primitívek lenni, előléptek a ranglistán és aktív részt kaptak a világpolitikában. India vagy Kína világhatalom lett, a Navaho indiánok uránium bányákban gazdagszanak, a filippino politikus az Egyesült Nemzetek tanácsa fölött elnököl. Valamikor az európai egyensúly függött a magyar király vagy az erdélyi fejedelem pártállásától; de a mai világpolitika kérlelhetetlen erőviszonyai mellett New York vagy Moszkva, Ottawa vagy Canberra fontosabbnak tartja a teheráni csöcselék operettforradalmát vagy egy Kenya-beli néger törzs titkos szövetségét, mint azt, hogy mi történik Magyarországon. Alig egy embertöltővel ezelőtt, Wilson elnök korában a politikusok még azt hitték, hogy a közép-európai kisebbségi kérdés megoldásával rendezik a világ problémáit és az osztrák-magyar monarchia szétrobbantása után zavartalan béke köszönt a világra. Ma hasonló nemzetiségi aspirációkkal csöcsödnek nem Európában, de Iránban. Egyiptomban vagy Délafrikában. Európa megszűnt a történelem csinálója lenni és az európai egyensúly ma — két Európán kívüli nagyhatalomtól függ.

Igy lépett föl a történelem színpadára sok — sok kicsiny nép. Egyéni igényeikkel bejárnak és aspirációkkal jöttek, de a legtöbbször csak statisztai szerep jutott. Kis nép fiának lenni proletársorsot jelent és a világ népei között nincs meg a sokat hangoztatott egyenlőség. A fehér faj egymásután kénytelen feladni utolsó kiváltságait a színesekkel szemben, de ez nem jelent annyit, hogy minden nép egyforma jogokat kapott. Most is, akár a múltban, vannak elnyomottak és elnyomók. A kicsinyek mellett ők veszélyként leselkedik az elnyomatás.

A világtörténelem elfordult alattunk és kivetett kedvezményes, közép-európai helyzetünkől. Épp akkor történt ez a keserű sorsforduló, amikor a magyar kultúra legszebb alkotásait termette: könyveket, zenét, festményeket, az emberiség örök értékeit. De ma őt világrészben csinálják a politikát és aki az őt világrész térdképe néz, Magyarországot kicsiny pontnak fogja találni.

Kicsiny nép vagyunk a nagyhatalmak asztalánál, de őt világrészben számtalan kis nép él és ha mindet összeszámoljuk, talán az emberiség felét kapjuk. A sorsunk összeköt velük, a föld minden kis népével; a népi elzárkózás politikája letűnt a vitorláshajóval és a delizsánccal együtt. És hogy a történelmi fejlődés mindennél hatalmasabb ereje egybáncolta a közeli és távoli nemzeteket, a mi kötelességünk az, hogy a többi kicsiny nemzettel összefogva munkáljuk ki a népek békés és emberi együttélésének módját. Nem azért

kell szövetkeznünk, hogy a nagyok ellen forduljunk; hanem mert a kicsinyek szenvedése árán — és csak a kicsiny tudja azt, mi a szenvedés — mélyebb belátásra és emberibb bölcsességre jutottunk a népek együttélésének kérdésében. Amit a nagyok a maguk boldogságában nem ismertek meg, a szenvedés adta politikai filozófiát kell felhasználni a gyakorlatban, hogy minden nép, kicsiny és nagy egyaránt, megtalálja a maga méltó helyét őt világrészben. Ezért tölt el mindig büszkeség, ha az Egyesült Nemzetek tanácsának filippino elnöke vagy Libanon híres delegátusa a világ közvéleménye előtt minden nép egyenlőségéről és szabadságáról szól; mindnyájunk nevében beszélnek.

A kinti eső úgy veri ablakom, mint ahogy a politikai sors verte a kis népeket. Időtlen zugásával arra figyelmeztet, hogy nekünk, a kicsinyeknek kell elvégeznünk azt, amit a nagyok, úgy látszik elmulasztanak. Meg kell találni az emberi együttélés maradandó és békés formáit. Keserű sorsunknak ez a vagy tanulsága: kicsiny népek jogán nagy feladatra kell vállalkoznunk.

Megalakult az új magyar könyvkiadóvállalat

OCCIDENTAL PRESS
Washington, D. C. U. S. A.

Célul tűzte ki a magyar kultúra ápolását a száműzetésben és a magyar szellem értékeinek megismerését a szabad világgal. Kiadványainak nagyobb részét idegen, elsősorban angol nyelven jelenteti meg. Most jelent meg:

SZAMÜZÖTTEK NAPTARA

\$ 1.— (postaköltséggel együtt)

TIZENKÉT MAGYAR REMEKMŰ

(A legszebb magyar novellák)

\$ 1.50 (plus 10 % postaköltség)

Megrendelhető:

OCCIDENTAL PRESS

P. O. Box 1005

Washington 13, D. C.

Előkészületben:

Gombos Gyula:

THE FATE OF CENTRAL-EASTERN EUROPE

Juhász Vilmos:

TWO HUNGARIAN MARTYRES

Fercsey János:

MAGYAR SORSOK AMERIKÁBAN

Veress Sándor:

BÉLA BARTÓK AND THE WORLD HE LIVED IN
THE BEST HUNGARIAN SHORT STORIES

A MAGYAR GONDOLAT
HUNGARIAN POLITICAL THOUGHTS
MODERN HUNGARIAN PAINTING

Megrendelhető:

OCCIDENTAL PRESS

P. O. Box 1005

Washington 13, D. C.

A magyar labdarúgás diadala Angliában

Írta: CSERENYÉY GÉZA

1953 november 25-én a magyar futballválogatott a londoni Wembley stadionban 100.000 néző előtt 6:3 arányban győzte le az angolokat. A magyar csapat a labdarúgás történetében eddig szinte páratlan káprázatos játékokat mutatott úgy, hogy talán még sohasem írt a külföldi sajtó annyit a magyarokról, mint ahogy azt az angol lapok tették ez alkalommal. Így ez a dátum méltán keltheti fel a magyar emigráció figyelmét, annál is inkább mivel a nemzetközi futballeredményeket szerzte a világon millió és millió ember figyeli.

Az utolsó három év során a magyar futballválogatott verhetetlennek bizonyult és az olimpiai bajnokság valamint az olaszok fölött aratott 3:0-ás győzelem után kezdték mint a világ legjobb csapatát emlegetni.

E sorok írója számos nemzetközi mérkőzést nézett végig és alkalma volt többek között az angolok kívül a híres bécsi „Wundermannschaft”-ot, valamint a harmincas évek során az ereje tetőfokán álló olasz csapatot is látni, de ezek mind nagyon elhalványulnak a jelenlegi magyar tizenegy mellett. Az angol lapok szinte egyhangúlag állapították meg, hogy így még senki sem játszott a Wembley stadionban. Ez a vélemény annál is inkább figyelemre méltó, mivel az érzelmi fellobbanásra kevésbé alkalmas angolok általában senkit sem szoktak agyondicsérni és mint egyéb téren, úgy a labdarúgásban is igyekeznek tárgyilagosak maradni.

A mérkőzést óriási érdeklődés előzte meg. Kontinenszi csapat eddig még sohasem tudott győzni Angliában, bár kétségtelen, hogy pár éve az olaszokkal szemben nehezen kicsikart egy gólos győzelem. Az osztrákokkal szemben két éve elért döntetlen és nár héttel ezelőtt a nyugateurópai válogatottal szemben csak szerencsével elért ugyancsak döntetlen után számolni kellett azzal, hogy ennek a hegemoniának egyszer vége fog szakadni. Azt viszont senki sem hitte volna, hogy akadjon olyan csapat, amelyik hat gólt képes rugni az angol kapuba.

Erre még nem volt példa a jelen században. Az utolsó évtizedek folyamán odahaza az angol válogatott összesen 25 mérkőzést játszott, ebből 21-et nyertek meg és csak 4 végződött döntetlenül. Ezzel szemben az utolsó három év során a magyar csapat ugyan csak 25 mérkőzést játszott és mind odahaza, mind külföldön verhetetlennek bizonyult. Nem csoda, hogy pár nappal a mérkőzés előtt a londoni Observer, mint a század derekának legnagyobb találkozójáról emlékezett meg a közelgő eseményről. A mérkőzésre szóló jegyek már hetekkel előzőleg mind elkelték és az utolsó pillanatban a jegyüzérek 10 fontot is elkértek egy-egy jegyért.

A magyar csapat a következő összeállításban szerepelt: Grosics — Buzászkó — Lantos — Bozsik — Lóránt, — Zakariás, — Budai, Kocsis, Hidegkuti, Puskás, Czibor. Ez a keret egy kivételtől eltekintve azonos a tavalyi olimpiai bajnokságot szerzett csapattal, és nagyjából azt az együtttest képviseli, amelyek az utolsó évek során sikert sikerre halmozott. Az angol sajtóvélemények szerint nehéz lenne bárkit is kiemelni ebből az

együttesből, de az így is megállapítható, hogy Puskás valószínűleg a világ legjobb futballistája. A Daily Mail szerint Lóránt a világ legjobb középfedezete. De sürűn kijut a dicséretből a csapat minden tagjának, különösen Hidegutinak, aki egymaga három gólt lőtt, Kocsisnak és Bozsiknak. Az újságok elsősorban a csatársor tüneményes játékát, a magyarok bámulatos helyzetkedési készségét, gyorsaságát, zsonglőrszerű labdatechnikáját és félelmetes lövőkészségét emelik ki.

A Daily Mail így kommentálta az eredményt: „Éljen a magyar csoda. Ez a legjobb csapat, amely valaha is játszott nálunk; nemcsak Anglia 90 éves verhetetlenségének vetettek véget, hanem egyben példát mutattak nekünk a jövőt illetően is.” A lap szerint Anglia bármilyen csapatot is állított volna ki ez aligha változtatott volna a dolgokon, volna a magyarok annyira ellenállhatatlanok voltak és minden esélyük megvan rá, hogy olimpiai bajnokság után a futballvilág-bajnokságot is megnyerjék.

A B. B. C. kommentátora ezeket mondta: „Számos nemzeti válogatottat láttam már eddig, köztük a délamerikaiakat is, akiket a világ legjobb játékosainak tartottam, szerintem a magyarok jobbak nálunk és komoly esélyük van a futball világbajnokság megnyerésére.”

A Manchester Guardian szerint soha ilyen jól még nem játszottak nemzetközi mérkőzésen Angliában. A magyarok olyan tökéletes futballt produkáltak, amilyen egyáltalán lehetséges. A magyarok játéka felejthetetlen volt és homályba borították Anglia büszke multját.

A Times szerint a magyar csatárok ötletessége, gyorsasága és lövőkészsége felejthetetlen látványt nyújtott. A Daily Telegraph kihangsúlyozta, hogy ez volt a legrbrilliansabb játék, amit valaha is láttak Angliában és még akkor sem lenne ok a panaszra, ha a magyarok két számjegyű gólt rugtak volna.

A Daily Express a címlapon hozza Puskás fényképét. A magyar csapat kapitányának egy másik fényképét különben az Observer is közli. Általában több lap közli különböző magyar játékosok képét. A Daily Express szerint Puskás a világ legnagyobb futballistája. A lap szerint könnyű lenne leszólni a vesztes angol csapatot, de azok, akik értenek a labdarúgáshoz, büszkélkedés helyett örülni fognak annak, hogy olyan játékosok léteznek a világon, mint a magyar csapat és „Micsoda egy csapat” felkiáltással fognak megemlékezni a magyarokról. A magyarok a legjobb együttes, amit valaha is láttunk, írja az angol lap.

A Daily Mirror szerint a magyarok az ötletesség, gyorsaság, átütő erő és a briliáns technika olyan sokat mutatták be, mint amit itt még soha sem láttak. A lap szerint a 6:3 győzelem helyenkint úgy festett, hogy 16:3 is lehetett volna. A többi is kiemeli, hogy a magyar fölény következtében a gólarány jóval nagyobb is lehetett volna.

A News Chronicle tudósítója beszámolójában ezeket írja: „A magyarok jelenleg olimpiai bajnokok, jövőre a világ kupabajnokság után világbajnokok is lehetnek. Azt hiszem jobbak, mint a legjobb argentin,

vagy uruguay együttes. Nem hibáztatom az angol csapatot, ez a legjobb, amit csak ki tudunk állítani, de végtelen fölényrel kerültek szembe."

A magyar győzelem nem jött vártlanul és nem véletlen eredménye. Közismert tény, hogy az utolsó időben a magyar versenyzők más sportágakban is sikert sikerre halmoznak. Elég csak a helsinki olimpiászon elért harmadik helyre utalnunk. Ebben még nincsen semmi rendkívüli, hiszen a berlini olimpiászon is az arany érmeek számát tekintve, harmadik helyre jutottunk és a magyar labdarúgás a háborút megelőző években is sok szép eredményt ért el. Viszont az akkori magyar sikerek távolról sem voltak annyira általánosak és annyira elsöprőek, mint jelenleg. Mindenek külföldön is bő visszhangja van és, hogy mást ne említsünk a nyári francia-magyar szezont idején a francia lapok két hétig szakadatlanul erről az eseményről írtak.

Mindebből csakis arra lehet következtetni, hogy a kommunista rezsim különös gondot fordít a sportképzésre. Ugy látszik a „panem et circenses” elvét követi, tekintve, hogy a kenyeret nem tudják kellően biztosítani, a tömegsport népszerűsítésével próbálják az elégedetlenséget csökkenteni és azt remélik, hogy ez külföldi propagandára is alkalmas. Egyelőre korai lenne még mindennek a pszichológiai hatásáról hármiféle jóslásba bocsátkozni, viszont kétségtelen, hogy nemzetközi sportversenyeken a magyar résztvevők majdnem minden vonalon bámulatos eredményeket érnek el. Kérdés, hogy meddig tudják a már elért színvonalat tartani. Ez majdnem kizárólag az utánpótlás biztosításától függ, ami különösen a futballnál fontos, ahol a játékosok aránylag hamar kiöregednek. Amennyiben az ország jelenlegi urai továbbra is ambicionálni fogják az utánpótlás biztosítását, akkor minden remény meg lesz egy csomó sportágban a világhegemonia biztosítására a magyar színek számára. A közelmúltban befejezett budapesti stadion létrehozása azt mutatja, hogy sportemberek képzésére továbbra is sok energiát fognak fordítani. A magyar fiatalság különben úgy látszik természeti adottságainál fogva rendkívüli eredményekre is képes nem egy sportágban és e téren a „természetes” utánpótlás biztosítóknak látszik.

Pár éves emigrációs tapasztalat hárkít meggyőzően arról, hogy amennyire kedvezőtlen hírünk volt a múltban politikai téren, annyira jó a reputációnk két területen, a zenei életben és a sportban.

Mindkét téren a „propaganda nélküli magyar propaganda” lehetőségei szinte korlátlan mértékben állnak rendelkezésre. Zenei téren azonban a magyar csak egyike az élen járó nemzeteknek, a németek, olaszok és mások mellett. Viszont ha ugyanakkor az otthoni magyarság 9 és fél milliós lélekszámát összehasonlítjuk a nemzetközi sportéletben elért eredményekkel, akkor arra a megállapításra kell jutnunk, hogy a magyarság világviszonylatban is talán az első helyen áll és e téren legfeljebb a svédek jelenthetnek konkurrenciát, bár az utolsó két év eredményei a mérleg nyelvét még a svédekkel szemben is a magyarság javára billentették.

Art is figyelembe kell még vennünk, hogy az utolsó évek során számos nemzetközileg ismert magyar sportember is kénytelen volt külföldre menekülni, akik ma magyar színekben nem szerepelhetnek. Itt elég csak arra utalnunk, hogy a közelmúltban lejátszott Nyugat-

európa—Anglia futballmérkőzés során az angol lapok szerint a vendégcsapat legjobb játékosa a spanyol színekben játszó magyar Kubala volt. Általában a nemzetközileg ismert idegen csapatok névsorát vizsgálva, gyakran akadunk magyar nevekre. Ugyancsak számos magyar névvel találkozunk a trénerok sorában is és e téren Sárossy György csak egyike a legismertebbeknek.

HALOTTI BESZÉD

A magyar emigráció legismertebb verse két-ségkívül Márai Sándor döbbenetes írása, a „Halotti beszéd”. Márai versében a sír, hol nemzet süllyed el, a világ: a magyar vér szétfolyik a távoli kontinensekre, a Délamerikába, Afrikába, Ausztráliába szakadt magyarság küzdelmes élet után idegen földön pusztul el.

Márai verse mementot jelent: a legnyugatibb magyar író a legrégebb magyar nyelvemlékre: a „Halotti beszédre” emlékeztet. „Latiaturk helym zümtükkel mik vogmuk: isa pur és homu vogmuk...” Az Árpádok korában, jegyezte fel ezeket a sorokat, az első magyar halotti beszédet egy jámbor szerzetes, aki latin nyelvű beszédébe belefűzött egy kis magyar részletet is.

A Hírünk a Világban”, most értékes ajándékkal lepte meg a külföldi magyarságot: a lap kiadásában megjelent az első magyar nyelvemlék, a halotti beszéd, az eredeti írás pontos hasonmása.

A „Halotti beszéd” nyomtatásának története nem mindennapi. Az eredeti „Halotti beszéd”, ha még egyáltalán létezik, a Magyar Nemzeti Múzeum kincsei között fekszik. Ennek hajszálpontos másolata egyetlen ember gyűjteményét gazdagította: Döbrentéit, a reformkor híres tudósának gyűjteményét. Abban az időben a szabadságharc előtt 10 évvel néhány hónapot Magyarországon töltött Miss Pardoe, a híres angol feminista író, aki később Londonban háromkötetes biográfiát írt Magyarországról és a magyar népről. Budapesten Miss Pardoe jóbarátságba került Döbrentéivel, aki rendelkezésére bocsátotta a magyar „Halotti beszéd” másolatát. Miss Pardoe több mint százéves könyvének egy példányát Buenos Airesben találta meg egy magyar gyűjtő. Erről a másolatról, az eredetinek pontos hasonmásáról készült a „Hírünk a világban” kiadása, a „Halotti beszéd”.

A piros iniciálékkal, fekete betűkkel pergamentára alapra nyomtatott „Halotti beszéd” memento minden külföldi magyar számára. Ott kell lennie minden magyar házában: a szerényebb otthonokban éppúgy, mint az elegáns lakásokban. Ára olyan olcsó, hogy minden magyar, még a legszerényebb körülmények között élő honfitársunk is megveheti. Aki teheti, kerekettesse be vékony fekete, arany vagy mahagóni keretbe, lakásának egyik legszebb díszé lesz a „Halotti beszéd”. Nézze meg kiadóhivatalunkban.

Ára 50 cent.

SOÓS GÉZA

A Hírünk a Világban mély megrendüléssel emlékezik meg Soós Géza tragikus és korai haláláról. Soós Géza elhunytát a magyar emigráció szinte példátlanul egységes megrendülése és részvéte kísérte. A gyászolók, elsősorban a magyar emigránsok, egyik legaktívabb és áldozatosabb jötevőjét és szolgálóját bucsúztatták benne. Joggal, hiszen Amerikában alig van olyan nagyobb település, ahol ne lenne egy-két magyar család, amelyek Soós Géza fáradhatatlan aktivitásának köszöni, hogy a németországi, ausztriai menekülttáborok zátonyra vetettségéből elkerült tengerentúltra, ahol emberhez méltó élet megteremtésének lehetőségei újra megnyíltak számára.

A Hírünk a Világban azonban Soós Gézára emlékezően nem az emigráció szolgáját és jötevőjét hanem elsősorban nemzetünk jó hírnevének egyik legfáradhatatlanabb, aktív munkását gyászolja benne.

Soós Géza az el nem múló szerelem szenvedélyességével szerette nemzetét és szinte lázas, nyugtalan aktivitással szolgálta. Ebben a pihenést a szó szoros értelmében nem ismerő munkában való ággal elégette magát.

Életének különösen 1939 utáni éveit a magyarság jóhírnevének megőrzéséért, helyreállításáért folyó hősi erőfeszítése sorozatából állanak. 1939-ben, a második világháború elején került át a bírói pályára viszonylagos nyugalmat jelentő munkájából a miniszterelnökség tájékoztató osztályára, amelyet Teleki Pál egyenesen azzal a feladattal szervezett meg, hogy a második világháború várható súlyos fordulata között a nyugati világban a magyarság jóhírnevének megőrzésén intézményesen dolgozzék. Az osztálynak abban az időben kellett a magyarság nyugati kapcsolatait ápolnia, amikor az ország a német hatalom külső és a megszádlottak vagy renegátok belső nyomása alatt a teljes politikai és szellemi kiszolgáltatottság, illetve izoláció veszélyének volt kitéve. A tájékoztató osztály munkájában való részvétel a munkatársak számára csak hátrányt, előnyt semmiesetre sem jelenthetett.

A tájékoztató osztály megszervezését és munkáját két helyzetmegítélés határozta meg. Az egyiknek Szent-Iványi Domonkos követ 1938—39-es nyugati útjáról készült jelentés volt az alapja; ez a jelentés a nyugati hatalmak és a németek közötti háború kitorlását elkerülhetetlennek mondotta, a háború kimenetelét pedig a német vereségben és a nyugateurópai hatalmak hatalmi helyzetének súlyos — talán jövátalant megrendülésében jelölte meg. Ehhez járult Teleki Pálnak az a felfogása, hogy a világháború voltaképpen kettős háború: az egyiket a nagyhatalmak viselik egymás ellen, a másikat együtt minden kis állam ellen.

Teleki Pál mártírhalála után a felülkerekedett németbarátok elsőpörtek a tájékoztató osztályt is Soós Géza a külügyminisztérium kulturális osztályára került, ahol Szent-Iványi Domonkos vezetésével, ha szűkebb körök között is, tovább folyt a megkezdett munka. Utóbb ez is lehetetlenné vált. Föld alá kény-

szültek a nemzeti érdekek — Soós Géza ilyen körülmények között sem riadt vissza szolgálatuktól. 1943-ban Svájcban járva felekezeti vonalakon szerzett hazájának barátokat és felekezeti fórumokon keresztül találta meg az alkalmat, hogy a magyar helyzetet az igazságnak megfelelően megvilágítsa.

1944 március tizenkilencedike után még aktívabb munkába kezdett a nemzeti ellenállás frontján. Jelentős része volt azoknak a köröknek tevékenységében, amelyek a perfid megszállás első pillanatától kezdve arra az órára készültek, amikor a háború kikerülhetetlen fejlődése a német hadvezetőséget a magyarországi megszálló csapatok egy részének kiürítésére készíti. Az óra hamarabb jött el, mint március tizenkilencedikének megalázással tele napján várni lehetett. De az addig eltelt hónapok újabb árnyékot vetettek Magyarországra. A sárka csillag, a deportálások és a nácik által kiterjesztett a többi szörnyűség idején Soós Géza megint ott volt őrhelyén. Kulcsszerepe volt a deportáltak leállítására vezető politikai és katonai akciók megszervező kis csoport munkájában, amint utóbb szerepet játszott a német tankok árnyékában kinevezett magyar quislingek eltávolításában is.

Sztójay eltűnése után megindultak a drámai erőfeszítések a kiugrás érdekében. Soós Géza megint ott volt azok közt, akik megpróbálták menteni, ami menthető. Az október tizenötödiki árusulás ezt az utolsó lehetőséget is megsemmisítette. Soós Géza ekkor a föld alá kényszerült. Mint a Bajcsy-Zsilinszky Endre alatt működő Nemzeti Felszabadítási Bizottság tagja bujkálni volt kénytelen. Decemberben a bizottság utasítására Bariba repült, hogy a nyugati hatalmak dőlelőpai főhadiszállásán próbáljon segítséget kérni. De hasztalan. Otthon a náci karhatalomnak sikerült a szervezett ellenállás gerincét felszámolni, ám a nyugatiak egyébként sem mernek a szovjet megszállás alá kerülő Magyarországot ügyeibe avatkozni. 1944 október tizenötödike az önálló magyar akció csekélyke lehetőségeit is örökre eltáposztta. A magyarság többé nem tényező, csupán tárgy. Olaszországi tartózkodása alatt Soós Géza, felhasználva a lehetőségeket, mindent megtett, hogy még ebben a késői, sőt elkésett órában is megvilágítsa, mentse, magyarázza a magyar helyzetet. Munkája nem volt egészen hiábavaló — nyomait még évek múlva, Amerikában is, itt-ott lehetett lelni.

Ezután nagyjából Svájcban élt, ahol sok kapcsolatot épített ki még korábbi látogatásai idején. Rövid időre haza is ellátogatott — utolsó pillanathan látva el az országot. Épphogy elkerülte letartóztatást. Svájcban is szoros kapcsolatot tartott azokkal a hazai barátjaival, akikkel előbb a német, náci befolyás ellen küzdött, utóbb pedig az orosz, kommunista hódítás ellen vette fel a harcot. Ennek az utóbbinak összeomlása után ennek a két nagy küzdelemnek menekülteji érdekében vetette latba szinte kimeríthetetlennek látszó energiáit.

Szinte hihetetlen, hogy minden elért abban a negyvenegy évben, amit a Gondviselő Soós Gézának jutottat. A Hírünk a Világban tisztelettel adózik ennek a munkában, áldozatban gazdag, életnek, amely annyi helyen és oly jól szolgálta nemzetünk jóhírnevét.

(P. F.)

NYUGATI FIGYELŐ

AMERIKAI EGYESÜLT ALLAMOK

A Washingtoni Országgyűlés

az Amerikai Magyar Szövetség három évenként megtartott országos kongresszusa alkalmából október 7-én Eisenhower elnök fogadta a Szövetség küldöttségét; a Szövetség központi titkára, Bálogh István deklarációt nyújtott át az elnöknek: a nyilatkozat, függetlenséget, dunai federációt sürget.

Több értékes tanulmány

jelent meg az utóbbi időben amerikai folyóiratokban magyar szerzőktől. Reményi József professzornak „Literature of 'Small Nations'” című tanulmánya a THE JOURNAL OF AESTHETICS AND ART CRITICISM-ben (53. IX. 1.), a „Mihály Vörösmarty, Hungarian Poet, Playwright and critic” a THE SOUTH SLAVONIC AND EAST EUROPEAN REVIEW-ban (53. VI.), a „J. Jenő Tersánszky” a THE SOUTH ATLANTIC QUATERLY-ben (53. VII. 3.); Grosschmid Géza „Communism vs. Religion” c. tanulmánya a SOCIAL ORDER-ben (53. IX.), Fábry Páltól az „All for one and one for all” című a THE CENTRAL EUROPEAN FEDERALIST-ban (53. VIII.).

Dohrnányi Ernő

személyesen mutatta be II. zongoraversenyét New Yorkban, 53. IX. 9-én. Az amerikai közönség hosszasan ünnepelte az Amerikában egyébként is népszerű magyar zeneszerzőt. A NEW YORK HERALD TRIBUNE (53. XI. 11.) szerint „Dohrnányi zongoraversenye a nagy, nemes stílusban íródott, szélesen áradó, lírai, szenvedélyes és bájos”.

Az angol-magyar meccsről

a NEW YORK HERALD TRIBUNE is megemlékezik, akárcsak a többi vezető lap, jóllehet az USA-ban a labdarúgás (melyet „soccer”-nek hívnak) alig ismert sport. Az újság 53. XI. 26-iki száma szerint „Ma-

gyarország olimpiai bajnok csapata megalázta Angliát 6:3 arányban és az első idegen csapat lett, mely valaha is megverte a játék régi mestereit saját pályájukon. Százegres tömeg figyelt lelegzetvisszafojtva, hogyan győzték le könnyedén a zömök magyarok magasabb színvonalú játékkal Angliát.” (53. XI. 26.)

ANGLIA

„Istenek alkonya”

Az angol-magyar mérkőzés után így írt a THE TIMES (53. XI. 26.): „Az angol csapatot szilárd angol talajon, idegen hódítók, az olimpiai bajnokcsapat győzte le, amely most rendkívül értékes diadallal, az angol hazafiak számára hihetetlen arányú győzelemmel tér vissza hazájába. A vereség fő oka, hogy az angol védelmet foszlánnyá tépte a bámulatosan játszó magyar csapatsor. Százazer néző látta az 'Istenek alkonyát'... Sok szó esik a nemzetközi labdarúgó világban a különböző stílus-vitákról. Tegnap a magyarok játékkal megmutatták azt az utat, amely a tökéletességhez vezet... A magyarok történelmet csináltak azzal, hogy egyaránt megverték Angliát földön, levegőben és taktikában. Az angol labdarúgás visszatekinthet szép múltjára, de fel kell ébrednie az új jövőre.”

Veress Sándor

„Homage to Paul Klee” c. művének londoni bemutatójáról ezt írja a TIMES (53. V. 12.): „Mind a hét tétel leleményesen van hangszerelve, két zongorára és vonósokra. Néhány elbűvölő részlet van benne, s időnként Veress pontosan megragadta Klee művészetének egy-egy jellegzetességét: az egyszerűséget az 'Alter Klang'-ban a bizarrságot a 'Feuerwind'-ben, az elmésséget a 'Steinsammlung'-ban. Az utolsó nehezebb volt stílusára nézve, mint Klee festménye, talán mert a szerző befejezést keresett az oly különböző darabok sorozatához. Mindezt élvezetes volt hallgatni, annyira dúsfantáziájú volt inspirációjuk.”

ARGENTINA

A GOLES

53. XI. 30-iki számában a nagy délamerikai sportlap londoni tudósítója írt három oldalas, képekkel illusztrált cikket az angol-magyar futballmeccsről. A sport-tudósító elragadtatással méltatja a magyarok játékát és azt a következtetést vonja le, hogy a magyarok abban a stílusban futbaloznak, mint minden idők legjobb argentin csapatai.

FRANCIAORSZAG

„Sakkbajnok kezdővel szemben nem lehet nagyobb fölényben, mint amennyire a magyarok voltak a mérkőzés folyamán” — írta a londoni meccsről a FIGARO (53. XI. 26.)

Meghalt Kálmán Imre

a világhírű magyar operettszerző 53. X. 30-án, Párizsban, 71 éves korában.

Kovács Nóra és Rab István

(utóbbi menekülése után Rabovscky-ra „magyarosította” nevét) nagy sikerrel léptek fel Párizsban. „Budapest és Moszkva tánc-csillagai”-ról ír interjú formájában a LE MONDE (53. IX. 25.). A lap a két táncos párizsi bemutatkozása után „diadalmas siker”-ről ad hírt, bár Rabovsy Istvánál kissé túltengőnek tartja az akrobatika szerepét az átélés rovására.

A Párizsi Szabad Akadémia

magyar tagjainak névsora f. év márciusi beszámolóink óta a következő

Bartók Béla: Hiszek — és ennek teljes mértékben tudatában voltam, mióta csak megtaláltam hivatásomat, mint zeneszerző — a népek testvériségében, hiszek a háborúk és viszályok ellenére. Ez az eszme az, amelynek szolgálatára zenémen keresztül el fogok követni minden tölem telhető.

nevekkal gyarapodott: Angyal István, Annau Ernő, Auer Pál, Bárányné Oberschall Magda, Beznák Aladár, Bogyay Tamás, Cholnoky Tibor, Ferdinándy Mihály, Koller P. C. Paikert Géza, Reményi József, Surányi-Unger Tivadar, Valkó László.

HOLLANDIA

„Cserfalvi Eliz

megnyerte a szíveket Mozart- és Ravel-előadásával” írja a LEIDSCH DAGBLAD 53. X. 16. iki számában. „A fiatal magyar hegedűművész — folytatja a lap — Cserfalvi Eliz, többek között a brüsszeli „Erzsébet királyné” díj nyertese (és ez jelent valamit!), nagy érdeklődést keltett Ravel zseniális „Cigány”-ának magasfokú előadásával. A született hegedűs tehetségével és temperamentumával, tökélyig fejlesztett technikájával Cserfalvi Eliz hallgatóságát mámoros csodálatba ejtette. Az ovációk alig értek véget e bájos, szerény és ami a legfontosabb: művészi érzékű és nagy technikai tudású hegedűművésznőt ünnepelve. Előzőleg megörvendeztette a hallgatóságot Mozart Adalaidé-hegedűversenyének szubtilis előadásával. Finom volt ennél az intonáció, kedvesen simulat a saját és a kompozíció fiatalságához. Egy stílusában tiszta, érzékeny és átértett Mozart volt ez, amelyen mint az ideál él a tudatunkban! Érthető, hogy a szigorú brüsszeli zsűri Cserfalvi Eliz tudását magasra értékelte: idővel minden gátlástól szabadon — ami még nem mindig mondható el — bizonyosan a hangversenydobogó csillagai közé fog tartozni.”

**A rotterdami nemzetközi tor-
nászbemutatón**

14 nemzet közt a magyar csapat nyújtotta az egyik legszebb teljesítményt. A NIEUWE ROTTER-

**LEWIS CASS szenátor
Kossuthról:**

„Dicsőséges volt a pályája és tagyogó lesz a hurnéve a magyar hazának s államférfinak. Hazájának küzdelme, hogy megtörje az osztrák despotizmus vaságját az egyik legnemesebb erőfe zítés volt, melyet elnyomott nép valaha is kifejtett, hogy elvesztett szabadságot helyreállítsa. Bajnoka és képviselője egy dicsőséges ügynek, az emberi szabadság ügyének.

Munkácsy Mihály: Krisztus Pilátus előtt

DAMS COURANT (53. VII. 18.) így írt: „Törvényszerű, hogy ami a sport terén a vasfüggöny mögül jön, az a legjobb, mivel másképp nem jöhetne. A magyarok munkája határozottan a legjobb volt. A korlát-gyakorlat zenére nyugodtan világszámnak nevezhető, amelyet jobban végrehajtani nem is lehetséges s a nők korlát-számai felsőrendűek voltak.”

OLASZORSZÁG

„Először hódították meg az angol labdarugás fellegvárát“

— írja a CORRIERE DELLO SPORT (53. XI. 26.) címében, majd így folytatja: „Ami nem történt meg 90 évig, arra most elég volt 90 perc. A magyaroknak elegendő volt félóra, ahhoz, hogy megsemmisítsék a brit oroszslánt.

SPANYOLORSZÁG

Meghalt Nyíró József,

a kiváló erdélyi író, Madridban, 53. X. 16. án. Számos műve jelent meg idegen nyelveken is.

SVAJC

A BERNER TAGBLATT

Veress Sándor első szimfóniájának „nemcsak ragyogó, de mély benyomást keltő” bemutatójáról számol be (53.V. 21.). „A Bernben élő magyar már rég nem ismeretlen számunkra; — írja a lap — ismét megnyilatkozik heves, de fegyelmzett temperamentuma, ötletgazdagság, műterti munkája szerkesztés, folklór és kolorit terén. A nagy példakép, Bar-

tók, ugyan beleveti a maga hullámait a heves drámaiságtól duzzadó műbe, Veress azonban elég erős és becsületes, hogy hű maradjon önmagához. Így inkább csak külsőleges hasonlóságok készítenek erre a megállapításra. A szimfónia mindenestre az első hangjától az utolsóig megragadja a hallgatót. A művet, mint egy született zenész emlékeinek s honvágyának himnuszát lehet értelmezni és értékelni.”

SVÉDORSZÁG

A STOCKHOLMS TIDNINGEN

ezt írja a londoni meccsről: „Fenomenális! Ezt kell mondanunk a magyarok játékaról! Ezen a mérkőzésen a magyar válogatottak voltak a mesterek és az angolok a tanítványok.” (53.XI.26.)

SZOVJETUNIÓ

**„Visszaemlékezések
Liszt Ferencre“**

a címe annak az ötven éve megjelent Borodin-könyvnek, melyet nemrég újra kiadtak a Szovjetunióban. (IRODALMI UJSÁG, 53. VIII. 18.)

Dr. SZILY IMRE

ügyvéd

Corrientes 1373. T.: 38-4767
38-9162
37-6921

HAZAI SZEMLE

A július 4. én bejelentett átmeneti enyhülés, az irodalmi élet terén is érezeti hatását. Az új helyzetet jól világítja meg a **MÁGYAR NEMZET** (53. IX. 24.) egyik cikke: „Helytelen irodalompolitika, mondhatnám: nemzeti kultúránk önkényes rostálása, hogy szemünk láttára növekedik fel egy nemzedék, amely semmit sem olvasott Kosztolányitól, Babitsól, Krúdytól, Karinthy Frigyesztől, Molnár Ferenczről (itt persze nem minden művere gondolok), Bródy Sándortól, Hunyadi Sándortól, Gellért Andor Endrétől — és még lehetne folytatni a sort. Könyveiket esztendőök óta nem adják ki, s az a könyvtár is ritka, amelyben találni tőlük valamit.”

Miloss Aurél rendezte a saopauloi balettet

A Sao Paulói Centenárius Bizottság a milánói Scala világhírű koreografusát, Miloss Aurélt kérte fel arra, hogy megszerveze az első önálló brazil balettszínházat. Miloss Aurél elfogadta a szerződést Mar Braziliában tartózkodók. Hatvan tagból álló társulatot állított össze Tánctermeit a egyik saopauloi felhőkarcoló kilencedik emeletén rendezte be.

A braziliai lapok munkatársainak elmondta Miloss Aurél, hogy a társulatnak tizenhat balettet tanít be. A tizenhat balett közül öt braziliai folklorisztikus, amelyeknek zenéjét a ma élő leghíresebb brazil zeneszerzők írták a diszleteket pedig a legjobb brazil festőművészek tervezték.

A Miloss-balettek két magyar művel fejeződnek be. Az egyik Bartók Béla „Csodálatos mandarin”-ja, amelynek diszleteit Lazar Segall tervezte. A másik magyar balett a „Sonata de angustia”, amelyet Miloss Bartók két zongora- és ütőhangszeres szonátájára komponált. Ehhez Darci Penteadó tervezi a diszleteket.

Miloss balettcsoportjában magyar művésznők is helyet kaptak. Pudelko Edithnek, Miloss aszisztensnőjének az édesanyja magyar. A csoport egyik tehetséges tagja a magyar Gidálh Manika.

Miloss Aurél a budapesti, a berlini, a római, a milánói, a prisi operákban dolgozott s a világ legnagyobb koreografusai közé emelkedett. Párisban a „L'oeuvre du 20. siècle” című nemzetközi ünnepélyen, ahol a legnagyobb élő művészek alkotásai kerültek színpadra, a balettet Miloss Aurél képviselte.

1954 júniusában a saopaulói Teatro Municipál Miloss Aurél balettjeivel nyitják meg.

Angol nyelvű, magyar vonatkozású könyveit szerezzé be a **WESTERN BOOK SERVICE**-nél. Új és használt könyvek nagy választékban. Kérje ingyen árjegyzékünket.

WESTERN BOOK SERVICE
P. O. BOX 969

Monterey

California

Elkészítették Budapest tízéves városrendezési tervét. Eszerint százezer új lakást fognak építeni, csökkentik a túlszűfolt belső területek beépítését és laksűrűségét, parkokat, tereket létesítenek, ugyanakkor a külső kerületekben a beépítést helyi központok köré tömörítik. A melegvízforrások környékén fürdőparkot telepítenek. Az erdőterület 1,75-szörösére, a parkterület 2,5-szeresére emelkedik a terv szerint, 1948-hoz viszonyítva. Újjáépítik az Erzsébet hidat. Új Nemzeti Színházat, Nemzeti Koncerttermet (a Vigadó épületében), Nemzeti Könyvtárat és új Képtárat építenek. Az új Állatárterületben kap otthont. A Szabadsághegyet erdei üdülőövezetű, a Római part és Békásmegyery dunaparti szakaszát vízi üdülőteleppé alakítják. (**MÁGYAR NEMZET**, 53. XI. 15.)

*

Az újjvidéki Testvériség-Egység könyvkiadóvállalat őszi kiadványai közt az alábbi művek szerepelnek: Sinkert, botanikusok és biológiai kutatótelep a II. keleti Ervin: „Optimisták”, Munk Artúr: „Köszöntöm addig is”, Saffer Pál: „Az utolsó vallomás”, Zákány Antal: „Fenn és alant” (versek), Garay Béla: „A szabkai magyar szíjátás története”, Lőrinc Péter: „Együtt”, és az „Az illúzió művészete”, Ady összes versei, gróf Károlyi Mihály új emlékiratai, Fejtő Ferenc: „József Attila, az útmutató”. (7 NAP, 53. VIII. 23.)

*

Eddig ismeretlen Ady-versek bukkantak, mely a Szabad Szó c. agrár-szocialista lapban jelent meg 1907 május 16-án, azóta azonban semmilyen gyűjteményes Ady-kiadásban sem szerepelt. Ime a vers, mely az amerikai kivándorlásról szól:

ELERESZT A PUSZTA

Fekete vízén a kikötőnek
Ring a fehér, nagy vasfalú gálya...
Könnyesszemű bús hajdú fiúk
Bámulnak a szennyes, fekete árba.

Bámulják a vizek szomorú sodrát...
A lelkük, a vérük zsongani kezdett:
A tanyák... a puszta... az ősi avar...
Hát eleresztett... Hát eleresztett...

Nem kell hát, íme, nem kell a vérünk...
A kín, a nyomor üldöz el innen, —
Hiába vergődik annyi erő
A mi bánatos, büszke lelkeinkben.

Nem kell a karunk, az ugar elűz,
Napkeleti bús hajdú legények;
Valahol vár minket a gyár,
Az idegen, a gyilkos, durva nagy élet.

Messze nyugaton éhes a Gép.
A gyárak árnyéka hivatgatva intett
S az öreg, a fáradt, bús Tiszahát
Elereszt minket... Elereszt minket...

Fekete vízén a kikötőnek
Zúgva, bömbölve nyargal a bárka.
Könnyesszemű bús hajdú fiúk
Bámulnak a szennyes, fekete árba.

Franchet D'Esperay ismeretlen feljegyzései

Az 1918—19-es magyar eseményeknek hatalmas irodalma van, a források azonban sokszor egyoldalúak, hiányosak, egymást másolók. Az alábbiakban módunkban van az egyik legautentikusabb koronatanúnak, Franchet d'Esperay francia marsallnak, írásbeli feljegyzését közzétenni Károlyiék belgrádi látogatásáról, valamint ez elkeseredett nagy ellenfelünknek személyes véleményét a magyarokról. A marsall a feljegyzéseket Tormay Cecil „Bujdosó könyve” francia fordításának olvasása közben írta, midőn a fordító, Paul Régnier, a könyvet neki megmutatta. A feljegyzések most először jelennek meg teljes szövegükben. Közlésre bocsátásukért Rényey Viktor v. főkonzulunknak mondunk köszönetet.

A francia könyv 8. oldalán a szerzőnek ahhoz a megjegyzéséhez, hogy „Magyarország nem akarta a háborút” a tábornok ezeket írta: „Magyarország, helyesebben a magyarok mindig könyörtelenek voltak a szlávokkal szemben.”

A 12. old-on, szerző azon szavaival, hogy a világháború önvédelmi háború volt és mi csak évezredek tulajdonukat akartuk megtartani, a tábornagy így kiált fel: „Oh, az ő tulajdonuk, a szlávok, a románok, a horvátok, a bánátok (sic), akiket elnyomtak!”

A 40. old-on midőn József főhercegről van szó, a következő jegyzetet találjuk: „Ez a József főherceg becsületes ember; sohasem a maga érdekében dolgozott és egy alkalommal kijelentette előttem, hogy ő legitímista és Magyarország egyetlen királya Otto főherceg. Ez csodálkozásba ejtett, mert 1889-ben, midőn Fiumében voltam, egy ottani magyar megmutatta nekem József főherceg édesapjának villáját és azt mondta: itt lakik az, aki a királyunk lesz, ha Magyarország elválik Ausztriától.”

A 48. old-on, amidőn a szerző egy bajor katona szavait idézi: „A miénk még harcolnak a szerbek ellen...” a tábornok megjegyzi: „Ez igaz. Abban az Alpenkorpsban, amelyet Csapuriánál megvertünk, bajorországi bocse-ok is voltak”.

Az 54. oldalon, ahol a „gőgös öslakó széllyekéről” van szó, ime d'Esperay: „Micsoda tudatlanság, vagy tudatos félrevezetés! A dákok, a románok ősei, Erdélyt sok századdal a székelyek előtt már elfoglalták. A székelyek, a magyarok rokonai, csak igen gyenge kisebbséget képeznek Erdélyben.”

A 64. oldalon a szerző ismertetéséhez, amely szerint: „A hivatalos híradás szerint a francia tábornok fenhéjázó volt és kiméltetlen átvette Károlyi memorandumát, hátat fordított és becsapta maga mögött az ajtót.” csak egy lakonikus „téves” a széljegyzet.

Ugyanezen az oldalon a Károlyi féle memorandumot idéző részhez, amely azt mondja: „Elnyomtuk a nemzetiségeket, zsarnokai voltunk a szabadságnak”, a tábornok hozzáfűzi: „Ez kétségtelen, a magyarok kiméltelenek voltak a románokkal, szlávokkal és a szerbekkel szemben.”

A 65. old-on, ahol arról van szó, hogy Franchet d'Esperay régi normandiai család sarja, megállapítja: „Nincs bennem egy csepp normandiai vér sem, comté-i eredetű vagyok.”

A 66. oldalon a fegyverszüneti feltételek ismertetésénél: „Magyar földet kell kiszolgáltatnunk a balkáni haderőknek” részhez következő megjegyzést találjuk: „Hongroises oui, mais non magyarais!” (Abban az időben Hongrois-nak nevezték a magyar honosokat, míg Magyar-nak a fajlag is magyarokat, szemben a kisebbségekkel.)

A 68. old-on, a tárgyaló felek érkezéséről a szerző azt írja, hogy Franchet d'Esperay Szalonikiból érkezett repülőgépen és teljes díszben volt: „téves” rektifikáció áll. Ellenben annál a résznél, amely konstatálja, hogy Károlyiék sportruhában, térdnadrágban jelentek meg és hogy a generális csodálkozva mérte végig őket, egy határozott „igen!” ékeskedik.

A 69. oldalon a szerző értesüléséhez, amely szerint Csernyáknak, a katonatanács kiküldöttének bemutatásakor azt mondotta volna: „Vous êtes donc tombés si bas” emigy rektifikálja: „O, vous en êtes déjà là!” („Már itt tartanak!”)

A magyar küldöttség fogadása, vagy helyesebben nem fogadása tárgyában a tábornok egy külön iv papírost vett elő, amelyen így mondotta el az esetet: „Csodálkoztam azon, hogy Károlyi egy egész bandát hozott magával. Ennek a Csernyáknak egész új uniformisa volt, arany vállszínőrai most kerülhetek ki a gyárból. Szalonikiban kellemetlen volt, hogy egyedül kellett vitatkoznom három bolgár megbízottal, úgy-hogy most kint hagytam a városzobában az újságíróbandát és csak Károlyt és legidősebb társát hívtam be a dolgozószobámba. Átadtam nekik a fegyverszüneti feltételeket, amelyeket az elsőző napon Nisben, Sándor herceggel közösen állapítottunk meg. Felszólítottam Károlyt, hogy bandájával együtt menjen a szállodájába és ebéd után, 22 órakor, térjen vissza hozzám. Lógó orral távoztak. Uglátszik, hogy arra számítottak, hogy meg lesznek hívva ebédre; zsebeikben levelezőlapokat hoztak, hogy azokat a desszertnél aláírassák velünk. Ezek az emberek elfeledkeztek arról, hogy Ausztria-Magyarországban éppen a magyarok voltak Németország legkitartóbb szövetségesei. Még ha akartam volna, még akkor sem lehetett volna módomban megállítani azoknak a népeknek a felszabadítását, amelyeket századokon át elnyomott egy arrogáns kisebbség. A körülmény, hogy Magyarországban a hatalmat ideiglenesen egy zsidó kisebbség vette át, nem volt ok arra, hogy szövetségcseinket feláldozzuk.

Huszonkét órákor Károlyi leforrázottan tért vissza hozzám és kijelentette, hogy ha ezekkel a fegyverszüneti feltételekkel tér vissza Budapestre, őt és társait minden bizonnyal fel fogják akasztani. A változhatatlan előtt azonban mégis meghajolt és november 13-ikán elfogadta az egyezményt.

Másnap átmentem a Dunán és meglátogattam Zimonyt, amely már nagyban ünnepelte a magyar igaalól való felszabadulást. Mindenütt felkelések voltak a magyarok ellen. A szerb tiszték és altisztek egy csoportja Péterváradig ment és ott a kiszabadított szerb és horvát foglyokból csapatokat szerveztek.”

A 83. old-on, ahol arról van szó, hogy „a különböző harcterekről visszatérő lerongyolódott magyar katonák nem tudnak hovámenni, mert szerbek, románok

MEGJELENT

Bálint József:

A LARMAFAK NÉPE

(Csikmenaság — székely falu élete)
Az „AHOGY LEHET“ kiadása

Párizs, 1953

Megrendelhető:

Almásy-cég, 5, rue de Charonne
Paris 11e, France
Mrs. Ildikó Nestler,
23 Mac Arthur Ave. Garfield, N. J., USA.
Délamerikai Magyarság, Cas. Corr. 1483
Buenos Aires, Argentina

FRANCHET folyt.

nok, csehek szállták meg a magyar parasztok ősi falvait“, a tábornak felkiált: „Alaptalan szavalás! Soha senkit sem akadályoztunk meg abban, hogy hazatérjen. A székelyek különben is megőrizték autonómiájukat. Ezredeik együtt maradtak és nekem felajánlották, hogy Kún Béla ellen vonuljunk.“

A 96. oldalon a március 2-i budapesti kommunista puccs ismertetése mellé ezt jegyzi fel: „Clémenceau eltöltötte nekem, hogy Budapestet megszálljam. Viharokhoz hasonlóan állottak csapatok rendelkezésére. A demarkációs vonalat a románok kívánságára tényleg ki kellett tolnom, mivel a fegyverszüneti egyezmény kötötte még sok románlaktá terület maradt magyar kézen!“

A 130 old-on, ahol szerző beszámol arról, hogy: „Bécs városa elüldözte a császárt Eckartsauból“ a tábornagy megállapítja: „Bécs nem kergette el a császárt. Sixtus Bourbon herceg felkeresett Párisban, ahol 1919 januárjában megbízatásom volt, és előadta, hogy a bécsi bolsevisták, akiket Frigyes főherceg és Auffenberg tábornagy támogatnak, merényletet terveznek sógora és huga ellen. Mivel ismertem Clémenceau-nak a császár elleni animozitását saját elhatározásomból, én diszállásomon lévő angol tisztet Smuts-ot, Eckartsaubá küldtem azzal, hogy sűrűsse a császári családnak Svájcba való átköltözködését, ami meg is történt.“

A 166. oldalon ahhoz a mende-mondáéhoz, hogy „angol katonák érkeztek Nagykanizsára“, a tábornagy kijelenti: „Egyetlen angol katonát sem vett részt a dunántúli előnyomulásban. Lloyd George akkor csakis Törökországgal volt elfoglalva és én határozott utasításokat kaptam e tárgyban.“

A 193. oldalon a kommunisták elleni román offenzíva ismertetésénél, a tábornagy megállapítja: „Mihelyt Kún Béla hatalomra jutott, Budapest ellen akartam vonulni 9 divízióval: 3 francia divízió a középen, 3 szerb a balszárnyon és 3 román a jobbszárnyon. Clémenceau és Lloyd George azonban megtiltották nekem, hogy megmozduljak és a búr generálist, Smuts-ot, küldték Budapestre tárgyalni.“

Az utolsó oldalon a tábornagy abbéli méltatlankodásában, hogy nem engedték Budapestre vonulni így kiált fel: „A békekonferencia lelken szárad annak a sok ezer magyarnak az élete, akiket Kún Béla és bandája lemészárolt!“

100 éves

a magyar emigráns sajtó

1853 október 15-én jelent meg a MAGYAR SZÁMÜZÖTTÉK LAPJA első száma. Négy kis alakú oldalból állott, mindössze száz példányt nyomtak belőle. Szerkesztője Kornis Károly volt, Kossuth délvidéki kormánybiztosa, akit Haynau távollétében halálra ítéltetett. A szerkesztőség New Yorkban, a Spruce St. 17 szám alatt volt.

A lap célját „Beköszöntő“ c. cikkében a szerkesztő ebben foglalta össze: kapcsolatot teremteni az Amerikában élő magyar menekültek között, tudósítást közölni az óhazában történő eseményekről, művelni a hazai nyelvet és fenntartani a magyar nemzetiséget. Az első számban jelent meg egy hosszú tudósítás Koszta Márton híres esetéről. Közli a lap az Ingraham kapitány — Koszta kiszabadítója — tiszteletére rendezett monstre gyűlések lefolyását, egyikven Mészáros Lázár v. hadügyminiszter volt a szónok.

A második számban „Európa jelen közügyi helyzetéről“ cikkezik Kornis. Van benne „Heti Szemle“, valamint „Szépirodalmi csarnok“. Utóbbi Damjanics utolsó imáját, Petőfi állítólagos versét Ferenc József neve napjára, egy száműzött naplóját tartalmazza. Egy felhívás is jelenik meg a New Yorki Magyar Szóvivő Egylet alakulásáról. A harmadik számban, mely késve jelenik meg, Kornis már panaszkodik az ígért támogatás elmaradása miatt, megemlíti, hogy mindössze 60 előfizető van. Itt jelenik meg „Honfitársak“ kezdetével egy felhívás, mely a török-orosz háborúban való részvételre szólítja fel a magyarokat. „Hazánk szabadságának vértanúi“ címmel Kornis három honleányról: Teleki Blankáról, Leövey Kláráról és Bernvaller Erzsébetéről emlékezik meg. A negyedik szám már csak két oldalon jelenhetett meg. A negyedik szám a „Felhívás“ folytatás nevezetű, ez u. i. végleges formában hívja fel a „száműzött testvéreket“ a krími háborúban való részvételre, Kossuth vezérére alatt. Az ötödik szám azonban egy másik felhívást közöl Mészáros Lázártól, mely ugyan nem ellenzi a részvételt, de Kossuth vezérletét annál inkább. Más emigránsok is szemben álltak Kossuth-tal, ezért a lap hatodik számában a végleg elkeseredett Kornis bejelenti, hogy a „MAGYAR SZÁMÜZÖTTÉK LAPJA“ pártolás hiányában megszűnik. Ez az utolsó szám november 30-án jelent meg.

Kornis idején az emigránsok látására elbűvösített vidékre, majd Rio de Janeiro-ba vetődik. Itt tudóvész támadja meg. Haza akar menni meghalni, Rokonait kéri, eszközöljenek ki számára amnesztiát, de nem tudja megvárni: hazaszökik falujába, rejtkehelyen várja az amnesztiát. Az meg is érkezik de a nagybeteg Kornis pár hétre rá, 1863 január 27-én meghal.

Ez volt a sorsa 100 évvel ezelőtt az első magyar emigráns lapnak s 90 évvel ezelőtt az első emigráns szerkesztőnek.

**Olvassa az OCCIDENTAL PRESS
most megjelent könyveit!**

NOTRE REPUTATION DANS LE MONDE

R é s u m é f r a n ç a i s

En écrivant sur la destinée des petites nations au XXème siècle, Janos Kosa déclare que ces petites nations — qui comprennent environ la moitié de la population de la terre — ont le devoir de donner au monde des idées capables de rapprocher l'humanité de la paix et la justice.

Dans son article intitulé „Le triomphe du football hongrois”, Geza Cserenyey décrit le match Anglo-Hongrois à Londres qui s'est terminé par la victoire de l'équipe hongroise. C'est la première fois en 90 ans d'histoire du football britannique que les Anglais ont essuyé une défaite sur leur propre sol. Pendant plusieurs jours, toute la press britannique a loué l'art des joueurs hongrois — un événement peu commun pour chacun connaissant le tempérament modéré des Anglais.

Nul doute que dans le domaine des sports, comme dans celui de la musique, la réputation de la Hongrie fut toujours bonne. Comme les Hongrois étaient éminents dans tous les sports déjà avant la guerre, on en déduira que les récents succès hongrois ne sont guère dus au régime communiste actuel. Lors des 3 derniers jeux olympiques (1936, 1948, 1952), la Hongrie a chaque fois obtenu la troisième place. Des Hongrois, venant de leur

pays natal on vivant en exile, sortent victorieux de tournois sportifs de tous genre, dans les différents pays de la terre. Et voilà que maintenant, l'équipe hongroise a même triomphé des maîtres du football.

Si l'on tient compte du fait que la Hongrie n'a que 10 millions d'habi-

Bela Bartok: Je crois — et ceci, j'en suis conscient dès le moment où j'ai trouvé ma mission de compositeur — dans la fraternité des peuples, malgré toutes les guerres et tous les conflits. Voici l'idée que je servirai aussi bien que je le pourrai, dans ma musique.

tants, on peut l'appeler, en proportion de sa population, le champion sportif du monde.

Le NEW YORK HERALD TRIBUNE a donné sur la victoire de l'équipe hongroise à Londres, le compte-rendu suivant: „Aujourd'hui dans le vaste Wembley Stadion les champions olympiques du football hongrois ont humilié l'Angleterre en la battant 6:3, c'est la première équipe étrangère qui soit jamais parvenue à triompher des vieux maîtres de ce jeu, sur un sol britannique.

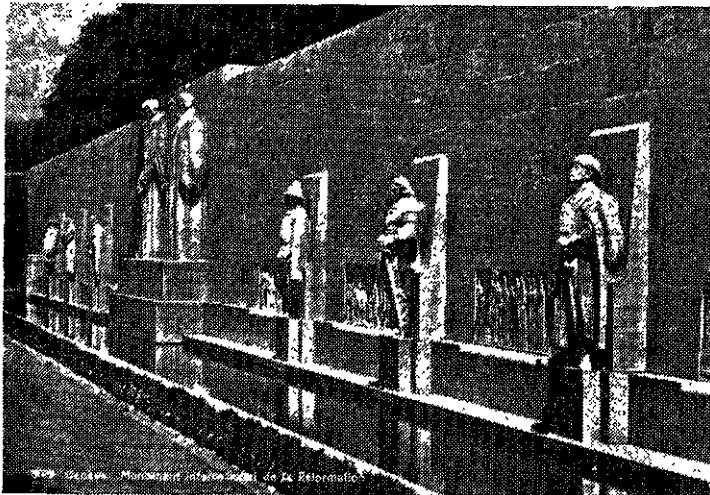
Une foule de 100.000 spectateurs a suivi haletante, le développement,

au cours duquel les Hongrois trapus et vifs, ont battu l'Angleterre. Nul autre équipe étrangère n'a jamais obtenu une victoire si complète sur l'Angleterre, et ceci s'est passé au moment où l'Association de Football Anglaise célébrait son 90ème anniversaire”.

Ernest de Dohnanyi, le compositeur hongrois réputé, a exécuté lui même, son nouveau Concert pour Piano. Le NEW YORK HERALD TRIBUNE écrit: „Le Concert de Dohnanyi appartient au grand style large, lyrique, passionné et plein de grâce. Rien là-dedans n'est petit, mosquin, ou inférieur.”

Différents articles intéressants furent récemment publiés par des auteurs hongrois dans la presse américaine. Dans THE JOURNAL OF AESTHETICS AND ART CRITICISM le professeur Joseph Remenyi écrit sur la „Littérature des Petites Nations”; et dans THE SOUTH ATLANTIC QUARTERLY sur l'auteur hongrois Tersanszky et dans THE SLAVONIC AND EAST EUROPEAN REVIEW sur l'un des plus grands poètes hongrois Vorosmartv. Paul Fahry discute les problèmes de fédération dans THE CENTRAL EUROPEAN FEDERATION et le professeur Geza Groschmid traite de la lutte du „Communisme contre Religion” dans SOCIAL ORDER.

Le Roy Géza Soós une éminente figure de la résistance anti-nazi et anti-communiste en Hongrie qui a passé les dernières années de sa vie en exile, est mort aux Etats-Unis. Le compositeur hongrois connu Imre Kalman est mort à Paris, et le fameux auteur de Transylvanie Josef Nyiro est décédé à Madrid.

Bocskay a genfi Reformációs Emlékművön

HÍRÜNK A VILÁGBÁN

Revue Mensuelle Hongroise

Rédacteur:

Etienne Csicsery-Rónay

OUR REPUTATION IN THE WORLD

ENGLISH SUMMARY

By GEZA B. GROSSCHMID, Duquesne University

Writing about the destiny of small nations in the twentieth century, János Kósa declares that it is the duty of these small nations — which probably hold almost one-half of the world's population — to supply the world with ideas which will bring humanity closer to peace and justice.

In his article, „The triumph of the Hungarian soccer”, Geza Cserenyey writes about the British-Hungarian match in London, which ended with the victory of the Hungarian team. This was the first time in the 90 year old history of British soccer when the British lost on home ground.

For several days, the entire British press enthusiastically praised the skill of the Hungarian players — a most unusual phenomenon to everyone acquainted with the so sober British character.

The result, however, was no surprise, since for the last three years, out of 25 international contests, the Hungarian team has not lost one single game. In 1952, it even won the olympic championship.

ESTUDIO SIMON-TELLO

Cangallo 1133.

T. E.: 35-8249

Szabó divatszűcs

Modellek — Javítások

Atalakítások.

Honfitársaknak árengedmény!
Libertad 1240. - Buenos Aires

Grupo 8. 1. p. derecha
T. E. 42 Callao 6741

There is no doubt that, in the field of sport as well as in that of music, the Hungarian reputation has always been good. As already before the war, the Hungarians were outstanding in all fields of sports, one can quietly say that the latest Hun-

BÉLA BARTÓK: My belief — of which I have been fully conscious ever since I found my mission as a composer — is in the fraternity of peoples, a fraternity despite all wars and all conflicts. ALIS is the idea I shall do my best to serve through my music.

garian successes have little to do with the present Communist Regime. In the last olympic games (1936, 1948, 1952), Hungary got a third place each time. Whether they come from their native land or live in exile, Hungarians are winning in all sorts of sports all over the world. Now, the Hungarian team has even triumphed over the masters of soccer. (Except for the USA, soccer is the most popular game of the whole Western world).

Considering the fact that Hungary has only 10 million inhabitants, one could call Hungary, in proportion to its population, world leader in sport.

About the victory of the Hungarian team in London the NEW YORK HERALD TRIBUNE gave the following report: „Hungary's olympic soccer champions humbled England 6 to 3. at London's vast Wembley Stadion today and became the first foreign team ever to beat the old masters of the game on their home ground.

A sell-out crowd of 100.000 watched spell-bound as the stocky and nippy Hungarians outclassed and outplayed England. It was the biggest score ever run up by any team against England, and it came as the English Football Association celebrated its ninetieth anniversary”.

Ernst von Dohnányi, the noted

Hungarian composer himself played his new Piano Concerto. The NEW YORK HERALD TRIBUNE wrote about it: „Dohnányi's Concerto is of grand style-broad, lyric, impassioned and lovely. There is nothing small about it, nothing petty or mean”.

Several interesting articles were recently published in the American press by Hungarian authors. Professor Joseph Reményi writes about the „Literature of Small Nations” in THE JOURNAL OF AESTHETICS AND ART CRITICISM; about the Hungarian author, Tersanszky, in THE SOUTH ATLANTIC QUARTERLY; about Vörösmarty, one of the greatest Hungarian poets, in THE SLAVONIC AND EAST EUROPEAN REVIEW. Paul Fábry discusses the problems of federation in THE CENTRAL EUROPEAN FEDERALIST; and Professor Geza Grosschmid reveals the fight of „Communism vs. Religion” in SOCIAL ORDER.

Rev. Geza Soos, an outstanding figure of both the anti-Nazi and anti-Communist resistance in Hungary, who spent last years in exile, died in the USA; Imre Kálmán, the noted Hungarian composer, died in Paris, and József Nyírő, the famous Hungarian author from Transylvania, passed away in Madrid.

HÍRÜNK A VILÁGBAN

Hungarian Bimonthly

Szerkeszti:

Csicsery-Rónay István

Megjelenik kéthavonta

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

P. O. Box 1005, Washington

18, DC., U.S.A.

SZÁMÚZÖTTEK NAPTÁRA

A Hírünk a Világban melléklete

Copyright 1953 by Csicseri-Rónay István

November 1. (1853)

Türr angol szolgálatban parancsnoksága megbízásából Bukarestbe érkezik. Türr 1851 és 1853 közt — Kossuth megbízásán túl — résztvett a Mazzinival együtt szervezett összeesküvésekben, osztrákok elleni csempetésekben. 1850 Lomszba került. 1853-ban az orosz-török háború hírére Törökországba ment felajánlani szolgálatát. Mivel az osztrákok elől itt nem volt biztonságban, Máltába utazott s angol szolgálatba lépett.

November 3. (1823)

Bolyai János közli apjával, a szintén híres matematikussal, nagy felfedezését: „A fel-tételem már áll, hogy mhelyt rendbe szedem, el-készítem, 's mód lesz, a' paralellák-ról egy munkát adok ki:... most többet nem szólhatok, tsak annyit: hogy semmiből egy új világot teremtettem...” Bolyai János felfedezése egy új világképet festő, eu-klideszi és nem-euklideszi geometriát egyaránt magába foglaló tudomány volt, az ab-szolút geometria. Bolyaival kb. egyidejűleg — anélkül, hogy egymásról tudtak volna — jött rá Lobacsevszkij orosz matematikus is. A tant Riemann fejlesztette tovább s ez adta végül Einstein kezébe az általános relativitási elmélet felépítéséhez szükséges ma-tematikai eszközök. Az egész modern fizika, így a kvantummechanika is, az atomelmélet e fontos része, összefügg Bolyai korszakalkotó felfedezésével.

Az Encyclopaedia Britannica ezt írja a Bolyait tárgyaló fejezete végén: „A nem-eu-klideszi geometria megteremtését a kopernikuszi forradalommal a csillagászatban szok-ták összehasonlítani a filozófiára s tudományra gyakorolt mély hatása folytán.” Appen-dix-ének elolvasása után Gauss a következőket írta: „Ezt a fiatal géométert, Bolyait, elsőrangú lángésznek tartom.”

November 4. (1945)

Magyarországon szabad választások zajlanak le. A többséget a Független Kisgazda-párt kapja. Magyarország oly hosszú idő után ismét belépett a nyugati nemzetek kö-zösségébe. Az egész világsajtó megállapította, hogy Magyarországon demokrácia van, a „Times” pedig megírta, hogy „a választások kimenetele igazolta a magyar kormány-zatnak, mint demokratikus rezsimnek az elismerését a nyugati hatalmak részéről”. A választást követő esztendőről írja ugyancsak a „Times”: „A Balkánon uralkodó szel-lemi természetlenséggel és zaklató félelemmel összehasonlítva, Magyarország a kultúra és szabadság oázisának tűnik... A baloldali pártok, bár sok magyar támadóknak te-kinti őket és fél tőlük, defenzívában érzik magukat.”

November 4. (1253)

Boldog Német János domonkos napja. Meghalt 1253-ban.

November 5. (1031)

Szent Imre herceg ünnepe. Meghalt 1031-ben.

November 6. (1512)

Boldog Lórándházi István pálos napja. Meghalt 1512-ben.

November 6. (1725)

Bercsényi Miklós Rodostóban Rákóczi fejedelem karjai közt kilehel lelkét. Sírfehérata, melyet valószínűleg a fejedelem szerzett, így szól: „... címeinél fogva híres, érde-met tekintve dicsőséges és most egy maréknyi föld fedi a száműzöttet. Ebből tanuld meg, utazó, hogy, az emberi viszontagságok föltétele szerint, a száműzetésben senki-nek sincs állandó és örökös vagyona. Hogyan kell élni az ég számára, életében példás jámborságával, a száműzetésben nemes megnyugvással, a betegségekben hosszas türelem-mel, a halálban rövid, de bátor küzdelemmel nemes példát adott az utódoknak. Menj, utazó, s ne feledkezzél meg a jámborúl elhúnytról; gondold meg, hogy ezekkel a fegy-verekkel vívta ki az eget.”

November 7. (1895)

Biró Lajos elindul Uj-Guineába. 6 esztendőt töltött annak partvidékén, melyet máig utól nem ért alapossggal kutatót ki, összegyűjtötte a népelet és az élővilág anyagát. Páratlan értékű gyűjteményt küldött a Nemzeti Múzeum számára. Külföldi tudósok is elragadtatva nyilatkoztak eredményéről, még új állatfajokat is neveztek el róla. A háború után is újabb gyűjtőutakra megy; a Balkánra, Kis-Ázsiába, Észak-Afrikába.

November 9. (1881)

Brahms személyesen mutatja be Budapesten B-dur zongoraversenyét. Brahms gyakran járt Magyarországon. 1864-ben, 1867-ben, 1869-ben, 1879-ben (Erdélyi hangverseny-köruton), 1881-ben, 1884-ben, 1886-ban, 1888-ban s 1890-ben.

- November 11. (1675)** A Holland Rendeik utasítást küldenek De Ruyter tengernagyhoz, hogy szabadítsa ki a spanyol alkirály gályáin raboskodó 26 protestáns lelkészt, akik a magyarországi protestánsüldözések során kerültek rabságba. Kiszabadításukról a tengernagy így írt vejehez: „... Amennyiben ez alkalom nem adódott volna, úgy hiszem, e szegény raboknak életük egész idejét e rabszolgaságban kellett volna befejezniök... Én azonnal az ország hajóira osztottam őket szét, utasítva a tiszteket és kapitányokat, hogy az említett prédikátorokat kajütjükben lássák vendégül, mikép az hivatalukat és tekintélyüket megilleti és emellett ruhával és mindennel elláttattak. Szabad választásukra biztam, hogy az ország hajóin kívánnak maradni, vagy esetleg valamilyen jobb lehetőséget tudnak kigondolni, hogy hazájukba biztonságban visszatérhessenek, hogy ebben aképen határozni szíveskedjenek, amikép ez nekik legjobban és legcélszerűbbnek tetszik. Számomra szívből örvendetes, hogy e foglyokat ekép a rabszolgaságból kihozhattuk.“
- November 15. (1579)** Meghal Dávid Ferenc, az unitárius vallás megalapítója. Követőinek száma az USA-ban kb. kétmillió.
- November 15. (1946)** Kodály Zoltán maga vezényli a Pittsburgh Syphony Orchestra élén a Galántai táncokat.
- November 16. (1858)** Meghal Mészáros Lázár, a 48-as hadügyminiszter, Angliában. Emigrációját Amerikában töltötte s — amerikai állampolgárságának megszerzése után, mely lehetővé tette hazalátogatását — utban Magyarország felé érte utól a halál. Az eywoodi temetőben, az oxfordi grófok kriptája mellett van a sirja, felette kőlap angol s magyar felírral.
- November 18. (1851)** Kossuth „Terv-vázlatát“ a Makk-féle összeesküvéshez és a vezetőknek szóló „Utasítását“ szerkeszti meg, melyek haza is jutnak. „Az európai kitörés ideje közeleg — írja — ez kell, hogy organizálva készen találjon, szisztematikus slendrián tervekre nincs többé idő; a lelkesedés pedig nem elég. Kész erőnek kell lenni, mely az általam megszabandó percben eldöntő csapással léphessen fel és melynek ismeretére operációmat bázírozhasam.“ Az összeesküvés terve kiszivárog s az osztrákok az elfogott székely nemeseket felakasztják. Kossuth már előbb felismerte, hogy milyen komolytalan kezekbe került az összeesküvés vezetése s a pesti komitét feloszlatja. Makkal Kossuth is, a többi emigráns is megszakítja az összeköttetést.
- November 19. (1235)** Magyarországi Szent Erzsébet napja. Erzsébet volt a középkornak Assisi Szent Ferenc mellett talán legtiszteltebb szentje. Tisztelete az egész nyugati világon elterjedt. Fra Angelico, Holbein, Murillo, stb. festették meg, a leghíresebb irodalmi művet Montalembert írta róla „Magyarországi Szent Erzsébet élete“ címmel. Liszt Ferenc óratóriumot szerzett emlékére.
- November 19. (1863)** Lincoln tábornokokból álló díszkíséretét Sichel-Számvald altábornagy vezeti a gettysburgi csataterén tartott nagy ünnepségre. A magyar tábornokot Lincoln személyes barátságával tüntette ki. Az elnök kívánságára nevezték ki már 1863 márciusában a Washington védő lovasság főparancsnokává.
- November 22. (1524)** Boldog Tamás pálos napja. Meghalt 1524-ben.
- November 23. (1948)** Dohnányi Ernő II. szimfóniájának világbemutatója Londonban. A „Times“ szerint „túlszordul benne a dekadens romantika dús érettege.“
- November 23. (1796)** Beethoven Pozsonyban „akadémiát“ — hangversenyt — tart.
- November 24. (1650)** Comenius, a nagy cseh-morva humanista és pedagógus, bemutatkozó beszédét mondja el Sárospatakon, ahová a csehországi protestáns elnyomás elől hívja Lőrántffy Zsuzsanna fejedelemasszony. A következő években itt írta meg legtöbbszámú s legnagyobb jelentőségű irodalmi műveit. Fontos reformokat valósított meg a sárospataki iskolában. Kritikája a magyarországi helyzetről s tanácsai széles körben hatottak.
- November 26. (1862)** Megszületik Stein Aurél. Már 26 éves korában a szanszkrit nyelv tanára Lahorében. A maharadzsa könyvtárában 6000 ősi kéziratot fejt meg. Az összes indiai tanítézetek tanfelügyelőjévé nevezik ki, mely kb. miniszteri rangnak felel meg. Megtalálja Nagy Sándor 7000 m magasra épített legendás várát, ahol megéli Buddha két legszentebb ereklyéjét, köntösének egy darabját és lábnyomát. Ezután 7 expedíciót vezet Közép-ázsia ismeretlen részeibe. A tibetiek varázslónak tartják. Perzsiában 4 expedíciót szer-

vezett. Leghatalmasabb felfedezése a Selyem Ut felkutatása volt. Ennek mentén találta az ősi, eltemetett városokat s buddhista szentélyeket. Ő bukkant rá az eddigi legrégebb könyvre.

November 28. (1476)

Márkai Szent Jakab szegedi ferences napja. Meghalt 1476-ban

November 29. (1943)

Meghal **Harsányi Zsolt**, akinek könnyű életrajzregényei nagy népszerűsége tettek szert külföldön. Molnár, Zilahy, Körmendi mellett ő a legolvasottabb magyar író. Liszt-regénye („Magyar Rapszódia”) a háború után is Nyugaton a bestsellerek közé tartozott.

December 4. (1951)

Kossuth Lajos a „Humboldt” gőzösn Amerikába érkezik.

December 4. (1943)

Vízrebocsájtják Baltimoreban az amerikai „**Louis Kossuth Liberty Ship**”-et.

December 6. (1851)

Kossuth Lajos bevonulása New Yorkba. Titkára így számol be róla: „... Délután 2 óra felé indult meg a menet a Broadway nevű főutcán felfelé. 300.000 főnyi nép állt sorfalat. A falak alig látszottak az amerikai és magyar lobogóktól s a magyar nemzeti színű díszítésektől. Az utcán keresztül emeletből emeletbe húzott zsinagekről több helyen „Éljen Kossuth”, máshol „Isten hozott” felirásokat lehetett látni. Néhol pedig lehetett látni a házak falára feszített vászonra festett, az osztrákok és muszkát gunyoló és Kossuthot dicsőítő képeket... Kossuth hintájába mindenfelől repültek a virágok és csokrok. A hurrázás egy percig sem szünt meg. Délután fél 5-kor ért Kossuth a város háza elé, melynek tetején három rúd volt felállítva, a középsőn a magyar lobogó lengett a két szélsőn pedig az amerikai. Kossuth az emelvényre ment. Ezután a nemzetőr csapatok léptettek el előtte, ami majd egy óráig tartott és a hintók hosszú sora...

December 7. (1217)

II. Endre, az V. keresztes hadjárat vezére, egy hónapos hadjárat után, a Táborhegy sikertelen ostromát abbahagyja, majd seregével hazaindul. II. Endre nevéhez fűződik az Aranybulla (1222) is, amely az angol Magna Charta után a legrégebb európai alkotmányjogi alaptörvény.

December 8. (1300)

Boldog István pálos napja. Meghalt 1300-ban
Megszületik **Björnson Björnstjerne** norvég író, aki a század elején széleskörű magyar-ellenes propagandát fejtett ki.

December 9. (1437)

Meghal **Zsigmond király**, német-római császár, aki mint császár is Budán rezidált. Buda az akkori kultúrvilág fővárosa. Itt lüktet egész Európának politikai élete. Magyar főurak intézik a világ dolgait. Így Gara nádor s Kanizsai János. A konstanzi zsinatra magyar ruhában és magyar kísérettel vonul be, magával vive az 1389-ben alapított óbudai egyetem egész tanári karát.

December 12. (1586)

Báthory István meghal Grodnóban. A krakói Wawel vár székesegyházában van a sírja. Az emlékművön ez a felírás: „Báthory Istvánnak, Lengyelország királyának, a békében és háborúban kiváló, igazságos, jámbor, szerencsés, győzelmes uralkodónak, Livónia és Polócia visszaszerzőjének, a legkiválóbb férjnek emeltette Jagelló Anna, Lengyelország királynője.” Ugyanott őrzik Báthory koronáját és királyi palástját. A krakkói Czartoryski-múzeumban őrzik kardját, ékszereit, saktábláját, a Potoszki-palotában pedig sok eredeti levelét.

December 12. (1895)

Meghal **Jedlik Ányos**, a dinamó magyar feltalálója, aki azonban szerénysége folytán nem tette közzé találmányát s így ma a 13 évvel későbbi Siemens-et tekintik a dinamó feltalálójának. Jedlik számos egyéb találmánya közt jelentős még az elektromágneses forgások elvének feltalálása.

A többi magyar feltaláló közt a legjelentősebbek: **Irinyi János**, a foszforos gyufa feltalálója, ill. tökéletesítője, **Bláthy Titus Ottó**, a párizsi világkiállítás (1900) nagydíjának nyertese, akinek számos találmánya közt a legfontosabb a transzformátor. (melyet **Zipernowsky**-val s **Déri**-vel együtt konstruált meg), **Bánki Donát**, a karburátor feltalálója, **Kandó Kálmán**, aki feltalálta a háromfázisú magasfeszültségű áram alkalmazását a vasutak villamosítására, stb.

December 15. (1868)

Xántus szerződést köt a magyar kultuszminisztériummal kelet-ázsiai kutatóútra. 1869 őszétől 1871 végéig 100.000 állatot, 65.000 növényt, 500 ásványt, 3.000 néprajzi tárgyat, 1.000 érmet gyűjt össze. Borneonak ő az első tudományosan képzett, tervszerűen dol-

gozó kutatója. Anyagával megalapozója lett a mai Néprajzi Múzeum világhíru gyűjteményeinek.

December 16. (1859)

Megszületik **Palágyi Menyhért**, a külföldön is megbecsült magyar filozófus.

December 24. (1762)

Mozart s apja elhagyja Pozsonyt. A művészek főiri palotákban hangversenyeztek s mindenütt nagy ünneplésben részesültek. Mozartnak ez volt egyetlen magyarországi látogatása, magyar kapcsolatai azonban igen intenzívek voltak. Az ötesztendős Mozart a „*Sigismund, Hungariae Rex*” című színdarabban a király apródjának szerepét játssza. A darabot előkészítő megbeszélések alatt szerzi első szerzeményét. Mozart első operájának (melyet 12 éves korában írt), három főszereplője magyar volt. (Az opera címe: „*La finita semplice*”).

Patrónusai közé tartozott Apponyi Antal György (aki később Beethovennel is barátságban volt), Hadik András és három Esterházy. Esterházy Ferenc halálára írta egyik legszebb művét, egy gyászindulót. Legkedvesebb tanítványa Pálffy Josefa Gabriella, majd a pozsonyi születésű Hummel volt. Mozart két művében, az *Aldur* hegedőversenyben és a *Menuette*-sorozat tizenegyedik részében használt magyar motívumokat. Közvetlen halála előtt a nyomorgó Mozartnak magyar főiri barátai ezer forint érváradékot készítettek biztosítani, de Mozart meghalt, mielőtt tudomást szerezhetett volna az ajánlatról.

December 24. (1944)

Karácsony elsőnapján kivégzik **Bajcsy-Zsilinszky Endrét**, a magyar ellenállási mozgalom vezetőjét.

December 29. (1521)

Boldog Huszár Gáspár katona, majd pálos, az önsanyargatás hősének napja. Meghalt 1521-ben.

December 8. (1853)

Franklin Pierce amerikai elnök a kongresszushoz intézett Évi Üzenetében a **Kosztas**-esetet precedensnek deklarálja: „Közegeink lépéseit teljes mértékben jóváhagytam és az osztrák császárság követeléseit elutasítottam... Azok az alapelvek és módzatok, melyeket az Egyesült Államok alkalmazott, minden megtehető esetben alkalmazandók.

December 29. (1606)

Meghal **Bocskay István** erdélyi fejedelem. Győzelmes szabadságharcával biztosítja Magyarország alkotmányának helyreállítását és a vallásszabadságot Magyarországon is. Erdély volt az első ország Európában, mely — az 1557-es tordai országgyűlésen — törvénybe iktatta a vallásszabadságot.

December 29. (1855)

Türrt Brassóban halálraítélik az osztrákok. Pedig Bukarestbe, ahol osztrákok csapatok tartózkodtak, csak azután ment, hogy az osztrákok biztosították, hogy nem lesz bántódása, lévén Románia semleges terület. Mégis elfogták. Az ítéletet Viktória királynő közbenjárására örökös száműzetésre változtatják. Türr ezután Konstantinápolyba ment, de addigra a krími háború végetért. Ott maradt s közben résztvett a cserkeszek elleni expedícióban. Konstantinápolyban megismerkedik Lesseps-szel, Klapkával s ettől kezdve tevékeny részt vesz az emigráció munkájában.

December 31. (1851)

Kossuth Daniel Webster külügyminiszter kíséretében Fillmore elnökhöz megy. Az elnök semmi reményt nem nyújt Magyarország felszabadításához. „Az ezutáni rövid tárgyalás közben — írja Kossuth kíséretének egy tagja — az elnök oly tudatlanságra mutató kérdéseket intézett Kossuth-hoz Magyarországot illetőleg, hogy ilyen járatlanság a külföld ismeretében szégyenére válnék nálunk egy tanuló ifjúnak.”

AZ AMERIKAI MAGYAR REFORMÁTUS EGYESÜLET

1801 "P" Street, N. W. — Kossuth House — Washington 6. D. C., USA.

Az egyetlen magyar testvérsegítő egyesület, melyet az Egyesült Államok kongresszusa látott el charterrel. 6 millió dollár vagyónunk, 30 millió dollár érvényben lévő biztosításunk van. Felveszünk az USA területén élő és 55 évesnél nem idősebb személyeket. Adunk élet-, baleset-, betegség-, valamint egyéni és családi kórház- biztosítást.

KÉRJEN TÁJÉKOZTATÓT!